

Eugène Huber Ve İsviçre Medenî Kanununun Ruhu
(1849 - 1923) (1)

Yazan :
M. Walter Young
Medeni Hukuk Profesörü

Çeviren :
Jale Güral
Medeni Hukuk Asistanı

10 Aralık 1907 de, Federal Meclisler İsviçre medeni kanununu kabul ettiler. Bu muamelenin ehemmiyeti nazarı itibara alınarak bu kabulün mucip olduğu merasimi yerine getirmek maksadiyle reyler her iki mecliste de Milletvekillerinin adları okunmak (appel nominal) suretiyle toplandı. Gerek Millî Mecliste (Conseil National) ve gerekse Devletler Meclisinde (Conseil des Etats) mevcut her Milletvekili kendi isminin okunmasına "evet" le mukabele etti. Halk ve Kanton mümessilleri, radikaller gibi Katolikler de, şehirliler gibi köylüler, Romand memleketi ahali gibi dağ memleketleri ve ormanlık mıntaka kantonları da müttefikten yeni medeni kanun metnini İsviçrenin Hususi Hukuk şartı olarak (Charte de vie privée) kabul ettiklerini beyan ettiler.

Bu kabul birçok fedakârlıkları mucip olacaktı. Çok eski âdetlerin terk edilmesi ve gelişleri şüphe ile karşılanan bir takım yeni müesseselerin alınması ve tatbiki icap ediyordu. Vesayet tarikiyle tasarrufta bulunma hürriyet (Liberté de tester) ve el yazısı ile vasiyetname bazı bölgeler halkı için meçhuldü. Diğer bazı mıntakalarda gayrimenkul kredisi veya evlenme malları rejimi hakkındaki kaideler altüst olacaktı. Romand İsviçre kendi bakımından babalık dâvasının serbestçe ikâmesinin, irat senedinin veya gayrimenkul mükellefiyetinin, miras mukavelesinin ve mal birliği rejiminin gelişine kordudan âri bir nazarla bakamıyordu.

Buna rağmen Medeni Kanun Oybirliği ile kabul olundu ve Referenduma arzedilmesi talep olunmadı.

Bu ittifak hiç şüphesiz ki geniş bir mikyasta Medenî Kanununun için hazırlanmış olduğu müsait şartların bir neticesidi.

---

(1) Mémoires publiés par la Faculté de Droit de Genève: no. 6, Grandes figures et grandes oeuvres juridiques'den: Genève: 1948: sa: 187 vd.

1892 ile 1907 seneleri arasında geçen müddet İlk Cihan Harbinden evvelki mesut ve sakin bir devredir.

İsviçre Kantonları birliklerini altmış seneden beridir ki kat'i olarak Federal Devletin teşekkülü ile teyid etmişlerdi. Uzun bir siyasi sükûn ve iktisadî refah devri cereyan etmekte devam eylediği gibi yakında sona ereceğini gösteren emmareler de yoktu. Bu gibi devrelerde müesseselerde ve zihinlerde (esprit) kanunların hazırlanmasını kolaylaştıran bir berraklık ve istikrara tesadüf edilir.

İstikbalin meşkûk olduğu karışık devrelerde ittifaklar (alliance) aktedilir. Zaruretin ilham ettiği muvakkat nizamlar vaz olunur.

Lâkin bir kot (code) ancak insanın, önünde gelecek uzun içtimai bir istikrar devresinin mevcudiyetine inandığı zaman yapılır. Müstakbel içtimai karışıklıklar tarafından tahrip edilmek tehlikesinin mevcut olduğu bir zamanda bir kot (code) yapılmaz.

1907 de İsviçre dahilî ve haricî bir sükûn içindedir. Uzun senelerdenberi ahlâkî veya siyasi büyük sademelere maruz kalmamıştır. O devreden sonra birbirini takibeden krizler Gothard konvansiyonu (Convention de Gothard) meselesi, 1914 harbinin tesirleri, iktisadî buhran, henüz ufukta kendisini göstermemiştir.

İsviçre kendi müesseselerini merkezileştirmekte, tüneller açmakta, demiryolları inşa etmekte ve filoksera ile mücadele etmektedir.

Şu halde zaman halkın hukuki vicdanını dinleyerek cevherini teşkil eden hususları ifade eylemek, istikbali hazırlamak maksadiyle maziye gözden geçirmek için müsaittir.

Her şey Medeni Hukukun birleştirilmesinin faydasını hattâ zaruretini gösteriyordu.

İsviçre nüfusu bir yüzyıldanberi hissedilir derecede artmıştı. Sanayinin, tekniğinin ve ulaştırma vasıtalarının inkişafına inzimam eden nüfus kesafetinin artışı, kantonlar arasındaki münasebetleri ve konfedereler (Confederé) arasındaki birleşmeleri artırdığı gibi, yekdiğerinden farklı ve içlerinden birçoğunun eski kıymetini kaybetmiş yirmi ilâ otuz hukukî rejimin bir arada bulunmasından çıkan mahzurları da sonsuz bir derecede hissedilir hale sokmuştu.

Medenî Hukukun kanunlaştırılması (Codification) İsviçre'nin birliğini kuvvetlendireceği gibi memleketin iktisadî inkişafını da kolaylaştıracaktı.

Bu sebepler merkezî İsviçre ile Romand kantonların federalist aleyhdarlığını kuvvetten düşürecek bir mahiyette idi.

Bununla beraber 1907 de hasıl olan ittifakın bir diğ er sebebi de kanunun bizzatihi kendisinin haiz oldu ğ u kıymettir. Kanun bu kıymetini ilk olarak kendisini hazırlayanın şahsiyetine borçludur.

Medeni kanununun hazırlanmasında Hugène Huber değ erinde geniş ve etraflı görmesini bilen, bütün küçüklüklerden, fanatızmden uzak bir insana malik olmak, İsviçre için baha biçilmez bir talih eseri olmuştur. Vatandaşlarının ruhunu o derecede tecessüm ettirmeye muvaffak olmuş bir adamki, memleketin her köşesinin içinde kendisini bulabileceğ i bir Medeni kanununu onlara vermek istemiş ve bunda da muvaffak olmuştur.

1849 da Zurich yakınlarında Stammheim de doğmuştur, o mahallin doktorunun oğludur. Biografisini yazanlar bize onun bir muharrir veya bir Devlet adamı olarak vatanına hizmet etmek hususunda gençliğinden beri çok ateşli bir arzu ile mücehhez olduğunu söylerler.

Lâkin o ne biri ne de ötekisi olmadı. Hukukî çalışmaları ve şahsi zevkleri onu eski İsviçre ve Cerman Hukuku üzerinde tarihi araştırmalara sevketti ve bu araştırmalar da onu akademik mesleğ e götürdü. O, gazetecilik ve hâkimlikde kısa bir duraklamadan sonra bu mesleğ e sülûk etti. Kendisini hukuk öğretimine hasretti. Evvelâ Bâle de 1880 den 1888 e kadar, sonra Halle de 1888 den 1892 ye kadar ve son olarak da Berne de 1892 den 1923 de vukubulan ölümünden pek az bir zaman evveline kadar öğretime devam etti.

Eugène Huber 3 büyük eser bıraktı:

- 1 — Hukuk tarihi hakkında muhtelif yazılar,
- 2 — Teşriî eseri, yani Medeni Kanunun ilk projesi, gerekçesi ve millî meclise (Conseil national) verdiğ i raporlar,
- 3 — Felsefeye müteallik bir eser.

1892 de federal meclis ilk projesinin tanzimini Eugène Huber'e tevdi etmekle İsviçre Hukukçular Cemiyetinin (Société suisse des juristes) sekiz sene önce yapmış oldu ğ u intihabı tasvip etmiş oluyordu.

Filhakika bu cemiyet 1884 te, kantonlarda mer'i olan Medeni Hukukun sistematik ve mukayeseli bir tetkikinin yapılması fikrini ortaya atan bir karar almıştı. Bu etüdün gayesi Medeni hukukun muhtelif kısımlarının ne nispet dahilinde birleştirilmesinin mümkün veya şayanı temenni olduğunu tayin etmek ve bu suretle müstakbel bir tedvin hareketinin temelini atmak için sağlam bir zemin hazırlamaktı (2).

(2) Bu kararın metni şudur: "İsviçre hukukçular cemiyeti, İsviçre Devletleri

Bu vazifenin yerine getirilmesine Bâle'i Paul Speiser riyasetinde bulunan cemiyet komitesi o zaman Bâle de profesör bulunan Egène Huber'i tayin etti. O, bunu sekiz senede başardı ve dört kitaptan müteşekkil İsviçre hususi hukuk sistemi ve tarih (System und Geschite des schweizerischen Privatrechts) dlı abidevî eserini neşretti. Bu eser İsviçre hukuk tarihini de içine alan kantonlar Hususi Hukukunun hakiki bir küliyatıydı.

Eski hukukun bu sentezini hazırlayan muharrir müstakbel hukukun bir mimarı olmağa her bakımdan lâyıktı.

Bunun içindir ki federal meclis (Conseil federal) bir tereddüt devresinden sonra 1892 de ceza Kanunundan evvel İsviçre Medeni kanununun hazırlanmasını kararlaştırdığı zaman tabif olarak Eugène Huber'i hatırladı.

Halle de dört senedenberi öğretim mesleği ile meşgul bulunan Eugène Huber Ruchonnet'nin daveti üzerine memlekete döndü, aynı zamanda Berne hükümeti Berne üniversitesinde kendisine bir kürsü tevdi etti.

Huber çok büyük bir vazife karşısında bulunuyordu. Yapılacak iş; müttehit bir devlette (Etat unitaire) yapılan tedvin gibi dağılık bir halde bulunan kanunları bir tek kalıp haline sokmaktan ibaret olmamasın-

Medeni Hukuk mevzuatının mukayeseli ve eksiksiz bir etüdünün yapılmasını ve bu eserle bir taraftan bu Devletler arasında müşterek olan kanun hükümleriyle, diğer taraftan bu hükümler arasında mevcut olan ayrılıkları, bu ayrılıkların sebep ve hikmeti vücutlarının nelerden ibaret olduğunun esash bir surette araştırılmasını tahrik etmek vazifesini komitesine (comité) tahmil eder." Huberin biyografalarının da yazdığı gibi bu karar Louis Ruchonnet'nin teklifi üzerine kabul edilmişti. Buna rağmen 16 Eylül 1884 de "Vaud" lu büyük devlet adamının kanton hukuklarının kompilasyonunu (Compilation) ve hele medeni hukukun birleştirilmesini teşvik eylediği zannedilmesin. Federal Anayasasını 46 ıncı, maddesinde derpiş edilen muhtelif kantonlarda yerleşen veya ikamet eden vatandaşların hususi hukuk münasebetlerini tanzim eden bir kanun yapılması imkânları hakkındaki raporu takibeden münakaşalar sırasında birçok hatipler toplantının dikkat nazarını birleştirilmiş Borçlar Kanunu ile kantonlar Medeni hukuklarının birlikté mer'i olmalarından doğan anormal durum üzerine çekdiler. Toplantıya profesör Zeerlerde, König, Hilty tarafından Medeni hukukun birleştirilmesi ve bu birleştirilmeyi temin için kanton hukuklarının sistematik bir tetkikinin hazırlanması lehinde birçok teklifler ve takrirler verildi. İmdi Romand azalar arasında buna karşı bir mukavemet baggöstermiş olduğundan Ruchonnet uzlaştırmacı bir hal çaresi teklif etti. Bu teklif içinde birleştirme hakkında her hangi açık bir imâda bulunmaktan kaçınılmıştı. Bu teklif reylerin ekseriyetini kazanmış ve iki oturumdan beri devam eden münakaşalara bir son vermişti. Mamafi hic kimse cemiyetin hazırlanmasını teşvik ettiği mukayeseli etüdü hakiki mahiyeti hakkında aldanmamıştı: bak: Zeltschrift f. Schw. Recht 1884, N. F. cilt 3, sa 531 vd, 651 vd, 687 vd, 720 vd, 729.

dan ve değişik kanton mevzuatı yerine federal birliği (uniformité) ikame edecek ve İsviçre gibi birbirinden farklı kısımlardan terekküp eden bir devletin her kısmına uygun gelebilecek bir kot meydana getirmek olması, bakımından da çok güçtü.

Huberin bu güç vazifenin başarılması hususunda zaruri olan vasıflara çok yüksek bir derecede malik olduğu meydana çıktı; bunlar Millî Hukuk hakkındaki bilgi, pratik zaruretler ve iş hayatının icapları hakkındaki görüş; hukukun etik kıymeti hakkındaki kanaat ve bazı Alman hukukçularının hayranlığını çekmiş olan muharrir ve redaktör olarak haiz olduğu maharet ve nihayet en yüksek bir bilginin bile sahip olmadan eserini meydana getiremeyeceği irade ve yapıcı kuvvet gibi öyle vasıflardaki bunlar sayesinde Medeni kanun ifadesinin sadeliği, ağırlıktan, arkaizmden (archaisme) lüzumsuz teknik terimlerden ve bilgiçlikten (pedanterie) de azade olmasıyla temayüz eder.

Huber yirmi sene zarfında bütün imanını, çalışma kudretini, ikna kabiliyetini kanunu hazırlamaya ve onu septiklere ve bozgunaçılara (detracteur) karşı müdafaa etmeye, mütehassısları ve parlâmentoyu kendi fikirlerine imale ettirmeye hâsretti.

Bunun için bütün mütehassıslar komisyonlarında bulundu ve bir Zurichli olan kendisini 1902 den itibaren Millî Meclise Milletvekili olarak intihabeden Berneli Mittalant köylüleri sayesinde kendi eserini bizzat kendisi kanunun Almanca mazbata muharriri olarak meclis karşısında müdafaa edebildi.

Huber vazifesinin kutsiliğini müdrikti. Kanun koyucu sadece metinleri hazırlayan maddeleri numaralayan bir insan değildir. O, bir mütefekkir ve bir rehberdir.

Doğum, eğitim (éducation) rüşt, evlenme, ölüm gibi insan hayatının bütün mühim hâdiseleri hukukî neticeleri mucip olurlar veya kanunun iradesine tabi olurlar.

Evlenme, boşanma, nesep, velâyet ve babalığın tayini hakkındaki kanunlar herkesin şahsi ve hissi hayatı üzerinde en yüksek bir önemi hazırdır. Aile içindeki huzur ve anlaşma, evlenme malları rejimleri, miras veya ölüm bağı tasarruflar hakkındaki iyi bir kanuna bağli olabilir. Mülkiyetin ve ipotek kredisinin tanzim tarzları memleket iktisadiyatının gelişmesi ve maddi servetin iyi kullanılması için esastır.

Kanun vazınının insan zekâsının kudretine ve insanın iyiyi kötüden ayırmak hususundaki temyiz kabiliyetine imanı olması gerektir. Eugène Huber'in bu imanı vardı. İnsan aklına (raison humain) inanıyordu.

Hukuk netice olarak hukukî muhakeme ve hukuk vicdanına istinadeder (des vermünftige Rechtsbewusstsein). Hukukî muhakeme ve hukuk vicdanı muhtelif devecelerde olmakla beraber her ferdin mutlaka haiz olduğu fakültelerdir. Bunlar iradeyi sevkeden öyle müessir ve yapıcı kuvvetlerdir ki cemiyet halinde yaşayan insanlara hukuk yaratma kudretini verirler. Çünkü her ne kadar müsterek hayat vakıası insan iradesinden müstakil ve tabiat tarafından impoze edilmiş ise de müsterek hayatın ne şekilde cereyan etmesi lâzımgeldiği akıl (raison) ve irade tarafından tayin edilebilir.

Huber hukuk fikrinin tanzim edici (ordonnateur) kudretinden bahsetmektedir. Vicdan tarafından sezilen adalet fikri mecburi hukuk kaideleri halinde ifade edilebilmek ve hukukî müesseseler teşkil edebilmek için bir şekil iktisap etmek ve terkip edilmek zorundadır (3).

Akıl ile (raison) mücehhez insanın terkip edici meleklerine (faculté organisatrice) karşı olan bu imanı, Huber Kant vasıtasıyla tabii hukuk mektebinden tevarüs etmişti.

Lâkin Huber'in kanun koyucunun rolünü anlayış tarzı tefahur ve rasyonalizmden azadedir. Kanun koyucu, mücerret bir aklın kendisine keyfi olarak ilham eylediği kanunları vaz etmez. Hiç kimse ihtiyatlı kanun koyucuya, Descartes'in teşbih eylediği bomboş bir sahada fantazisine göre muntazam meydanlar çizen bir mühendisten (4) ve hele Rousseau tarafından insan tabiatını değiştirecek ve baştan aşağı yepyeni bir cemiyet yaratacak kudrete fevkalâde ve âli bir insan olarak (5) tafsir edilen kanun vazından, daha az benzeyemez.

Bunun tamamıyla hilâfına olarak bir kanun her şeyden evvel kendisi için yapılmış olduğu halkın hususi hassalarına uymak mecburiyetindedir. Biz bunu Montesquieu ve tarihi mektepten beri biliyoruz. İyi bir kanun koyucu vazeylediği kanunların tatbik edileceği muhitteki realiteleri gözönünde tutmak mecburiyetindedir. (6).

Bu realitelerin başlıcalarından biri halen yürürlükte olan hukuktur. Bir tarihçi olan Eugène Huber mücerret rasyonalizmin tesirlerinden tarihi ve millî gelenekler hakkındaki duygusu sayesinde masun kalmıştı.

O, yazılı kanunun (loi écrite) bir milletin hayatındaki rolünü mü-

(3) Bak. Recht und Rechtsverwirklichung passim, bilhassa 7, 31, 90, 105 - 107 146, 174, 245 inci ve sonraki sayfalar.

(4) Discours sur la methode: II inci kısım. 1 inci şapitr.

(5) Contrat social, II inci kitap, şap. 7.

(6) Recht und rechtsverwirklichung, sa 281 vd. Die Realien der Gesetzgebung.

balâğa etmemiştir. Medeni Kanunun gerekçesinde bu rolün mütevazı olduğunu teyit eder (7). Tatbikat ve mahkeme içtihatlarının hukukun tezahüründe esaslî bir mevkileri vardır. Hukukun birleştirilmesi (tevhidi) ve terakkisi için mevzuatın zarurî olduğu yerlerde yazılı kanunlar, “halk vicdanının temayüllerini belirtmeye mahsus vasıtalarından başka bir şey olmamalıdır. Kanunlar halkın vicdanından çıkmalıdır, tâki devrinin ihtiyaçlarını kavramış her zeki adam onların kendi kalbi ve kendi aklı (raison) tarafından emredilmiş olduğu hissine varabilsin. Hiç bir taklit, hiç bir ilim, hiç bir muhayyele kuvveti bu sahada hayatın mübrem ihtiyaçlarının yerini tutamaz”.

Şu halde Medeni Kanun eski hukukun bütün otentik ve yaşayan kısımlarını muhafaza edecek ve onların bir sentezini imal etmekle beraber hükümden düşmüş olan (desuetude) müesseselerle yabancı memleketlerden alınmış olmalarından dolayı Millî vicdana kök salmamış olanları atacaktır. “İstikbal maziyi devam ettirmelidir” (8). İsviçre Medeni Kanunu Millî bir kanun ve baştan aşağı İsviçre halkının bir eseri olacaktır.

Federal meclise gönderilen mesajda şöyle denilmektedir: “Bir kaç asırdanberi gösterilebilecek bütün ayrılıklara rağmen kantonlarımız tamamıyla hayat ihtiyaçlarından doğan bir hukuk yaratmışlardır, bu hukukun, halkın ferasetine ve karakterine uygun olmakla beraber ananevi ve Millî hukuku yabancı modellerin taklidinden korumak gibi bir üstünlüğü de vardı. İşte bunun içindir ki konfederasyonun ilk vazifesi mümkün olduğu nisbette kanton hukukunu nazarı itibare almak onun ruh ve mahiyetini meydana çıkarmak, Medeni hukuku bu kanton hukukunun normal inkişaf seyrine uygun olarak birleştirmek ve bir memleket halkını kanunlarına (lois) bağlayan rabıtayı koparmamak ve nihayet görevini İsviçre milletinin ruhuna ve isteklerine tevfiikan yerine getirmektir”. (9)

Buna rağmen kanun, zarurî olan yeniliklere karşı bigâne kalmayacaktı. Çünkü onun kanton hukukları arasındaki ayrılıklara bir son vermesi kâfi değildi. Onun aynı zamanda eski hukuka karşı üç bakımdan ahlâki, iktisadî ve siyasi bakımdan bir ilerleme kaydetmesi lâzımdı. (10). İşte bunun içindir ki kanun tamamıyla Millî zekânın orijinal icatları olan

(7) Gerekçe : fransızca edisyon, cilt 1, 1901 sa. 2

(8) Federal meclise 28.Mayıs.1904 tarihli mesaj, Feuille federal 1. N, 1904, sa. 96

(9) Ibidem, sa: 8

(10) Gerekçe, sa. 5 -6

ve tamamıyla İsviçreli bulunan bir çok müesseseleri bilhassa mal rejimleri, ab intestat tevarüs, gayrimenkul rehini gibi müesseseleri içine almış lâkin onları modern zaruretlere de uydurmuştur.

Hassaten İsviçreli olan müesseselere karşı Huberin bağlılığı kendisine millî kibir (vanité national) tarafından değil, lâkin hakiki bir zenginliği muhafaza etmek arzusu ve İsviçre hukukunun Alman hukuku içine sürüklemesine mani olmak endişesi tarafından telkin edilmişti.

XIX inci yüz yılın bütün alemanik (alémanique) hukukçuları manevi gıdalarını (nouriture sprituelle) alman pandekcilerinin iliminden aldılar. Bu; kuvvet verici, saf bir kaynaktı. Çünkü Almanya bir medeni kanuna malik olmadığından bu ilim sadece roma hukuku üzerine kurulmuştu ve müstakil ve cihansumûl bir mahiyeti haizdi. Lâkin birleştirilmiş reich Medeni kanununun 1900 de yürürlüğe girmesinden sonra, yerini münhâsıran Alman telâkkileri ve menfaatları tarafından ilham edilmiş ekzajez (exagese) bir kanuna terketmesi için bu kaynağın kuruması icabettiği zannediliyordu.

Hukuk ilminin en sağlam mesnedini bulduğu asırlık büyük ilmî hareketin gözden kaybolmak üzere bulunduğu bir anda. İsviçre, ilmî (11) nüfuzunun tesirlerinin bütün parlaklığıyla işildamakta olan Alman Medeni kanunu tarafından massolunmağa sürüklenmek tehlikesi karşısında kendisine yeni bir kanun yapmak zorunda idi.

İşte bunun içindir ki İsviçre medeni kanunu Alman Medeni kanunundan pek az iktibaslar yapmış ve onun yazarları tarafından takibedilen metottan uzaklaşmıştır.

Huberin bu şekilde hareket etmekte haklı olduğunu anlamak için pek de uzak olmayan nasional sosyalizm devresi ile konfederasyonunun manevî varlığını (patremoine sprituel) müdafaa mecburiyetinde kaldığı devre hatırlansın, ve eğer İsviçre hususi hukuku Alman hukukunun te-kâmül seyri içine sürüklenmiş bir Alman vilâyet hukuku haline girmiş olsaydı İsviçrenin içine düşeceği durum göz önüne getirilsin. İsviçre, medeni kanun sayesinde ki manevi muhtariyetinin bir kısmını teşkil eden hukuki muhtariyetini elde etmiş ve onu muhafaza etmiştir.

Zaten Huber, kendisini partikularist (particulariste) bir kanun yapmaktan men edecek derecede geniş bir zihniyete ve Avrupa memleketleri arasındaki hukuki birlik (Communauté juridique) hakkında derin bir görüşe malikti.

(11) Bilhassa Huber tarafından Millî mecliste 6.Haziran.1905 de irat edilmiş olan nutka bakınız. İstenografik bülten, haziran 1905 sa. 438 vd.

Medeni kanun, bir folklor âbidesi değildir, o diğer memleketlere de simdiden örnek vazifesini görmüş insanî bir kanundur. Eugène Huber yardımcıları ile birlikte memleketin bütün partilerinin ve iktisadî guruplarının kanaatlarını dinledikten sonra kanunî bir eser inşa etti. Bu eser tabiidir ki kusurdan ârî değildir. Lâkin bununla beraber o ahenkli, canlı, sıhhatli hem idealizm ve hemde pratik duygularla meşbudur. Ve denilebilir ki kırk senedenberi hemen de eski kıymetini hiç gaip etmeden kendisi için yapılmış olan halka lâyük kalmakta devam etmiştir.

Huberin vazifesi daha bitmemiştir. Borçlar kanununun gözden geçirilmesine riyaset etti ve sonra da Berne de büyük bir talebe (12) grubu tarafından fevkalâde bir takdirle karşılanan tedrisatına devam etmekle beraber (921 de) Recht und Rechtsverwirklichung adlı bir hukuk felsefesi eseri neşretti. Hayatının sonunda benliğinin ve şahsiyetinin vahdetini kendi içinde takviye için, yapmış olduğu tercübelerin ve iktisap etmiş olduğu bilgilerin bir icmalini yapmak ihtiyacını hissetti (13).

Bu eser içinde iyice ve doğruya müteveccih akıl ve suur meşalesinin parladığı neo - kantien temayüllü derin bir eserdir.

Şimdiye kadar Huberin Yeni Medenî Kanununun eski hukuk ve yabancı hukukla olan münasebetini ne şekilde anladığını göstermeye çalıştım.

Bundan sonrada Medeni kanunun muhtevasını tayin etmeye ve Huberin onun hangi ideale cevap vermesini istediğini göstermeye uğraşacağım.

Gerekceden mülhem olarak Medeni Kanunun prensiplerini üçe irca ediyor ve bunlara umumilik (universalité) hürriyet ve ahlake uygunluk (moralité) prensipleri diyorum.

Umumilik prensibi (universalité) evvelâ hususî hukukun içtimai hayatın bütününe tanzim eden umumî (universal) bir hattı hareket örneği modeli olduğunu ifade eder. Her fiil yapılmasını emreden, yasak eden veya yapılmasına müsaade eden bir kaideye maliktir. Her münazaalı mesele bir hal çaresine mazhar olur.

Şüphesizdir ki yazılıkanunun içinde de (loi érite) boşlukları vardır. İsviçre medeni kanunu kendi içindeki boşlukları açık olarak kabul eder. Hiçbir zekâ (esprit) namütenahi hayat tezahürlerinin meydana

(12) Profesör Eug. Huber hakkında bu etüdün sonundaki bibliyografyada gösterilen eserler arasında bilhassa şunlara bakınız:

Muntzer (sa. 36), Gümür (sa: 211) Irminger et Guhl (sa: 355 vd).

(13) Recht und Rechtsverwirklichung. sa: 1.

getirilebileceği türlü vaziyetleri evvelden keşfederek bunları kesin bir kanun ile tanzim edemez.

İşte bunun içindir ki birinci madde; "Kanun hükümlerinin lafziyle veya ruhu ile temas ettiği bütün meseleleri tanzim eder.

Kanunî bir hükümün ademi mevcudiyeti halinde hâkim örf ve âdeti göre ve bir âdetin bulunmaması halinde de kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kaide vazedecek idiyse ona göre hükmedeceğini" beyan eder.

Yazılı kanunun (loi écrite) üstünlüğünü diğer bütün hukuk kaynakları üzerine tesis eden bu meşhur madde aynı zamanda müesses bir hükümün ademi mevcudiyeti halinde hakim tatbik edeceği kaideyi bizzat kendisi bulur demek suretiyle bu kanunun nüfuzuna (pouvoir) bir sınır da çizer. Hukuk devamlı bir oluşturma (création) yargıç bu oluşta iştirak eder. Kanun eksiktir, boşlukları vardır, lâkin hukuk eksiksizdir, boşlukları yoktur. Çünkü hukuk fıkralardan mürekkep kanunî metinler içinde donmuş değildir. Bilâkis o içtimai hayatın kalbini dinlemek mevkinde bulunan yargıçların yaratıcı faaliyetleri ile durmadan yenileşir ve inkişaf eder.

Hukukun umumiliği prensibi (universalité) hukuk kaidelerinin sadece kendilerine arzedilen ihtilâfların hal tarzlarını tayin etmek için mahkemelere değil, lâkin aynı zamanda takibetmeleri lâzımgelen hareket tarzını göstermek için doğrudan doğruya fertlere de hitabettiğini ifade eder. "Kanun kendi nüfuzu altına konmuş olan herkese hitap eder,, (14). Bunun için o mümkün olduğu kadar sade, ve halkçı bir lisanla yazılmış olmalıdır ki hukukla alâkası olmayan kimseler (profané) tarafından bile anlaşılabilir olsun.

Hukukun umumiliği (universalité) meşr'u olan bütün menfaatların himaye edilmesi lâzımgeldiğini de ifade eder (15).

Medeni kanun fertlere himayesini başka mevzuatın böyle bir himayeyi tanımadığı hallerde bile bahşeder.

Bu suretle o eşlerden birine, diğer eşin aile vazifelerini ihmal etmesi, kendisini tehlikeye, hecalete (honte) veya zarara (madde 169, TMK 161 "a") verir. Aynı suretle bir gayrimenkul malikinin haklarını tecavüz etmesinden zarar gören herkesin mahkemeye başvurmasına da (madde 679, TMK 656) müsaade eder.

(14) Gerekçe sa. 10.

(15) İbidem, sa. 23.

(a) Türk Medeni Kanununa ait numaralar tarafımızdan ilâve olunmuştur: ter. ed.

Tesis, aile şirketi emvali, miras mukavelesi, müstakbel miras hissesi üzerinde mukavele, elyazısıyla vasiyetname, gayrimenkul malikinin kendi gayrimenkulü üzerinde rehin hakkı, devir kabiliyetini haiz rehin senetleri gibi diğer bütün kanunların hepsi tarafından tanınmayan ve bazı ihtiyaçlara tekabül eden hukuk müesseselerini de kabul eder.

Medeni kanun istikra yolu ile bir hal çaresinin çıkarılması her zaman mümkün olan sarih, mufassal kaideler vazetmek iddiasında değildir. Zarurî olan bütün kaideleri formüle ettiğini de iddia etmemektedir. Bunun aksine olarak o herkesin doğru ve hakkaniyete uygun (équitable) bir hal çaresi bulmak için kendisinden mülhem olacağı geniş ve umumî bir hareket tarzı gösteren yolu çizmek ister.

Bu Konsepsionu sayesinde ki İsviçre hukuku âlim bir hukuk değil (droit savant) lâkin hakkaniyete yakın bir hukuktur.

Mađalyonun ters tarafı da vardır. Bu da kanunun vuzuhsuzluğu (Imprecision) ve aşırı derecede muhtasar oluşudur. Bu sistem her vatanın kanunun çerçevesi dahilinde ittihaz etmesi lâzımgelen hareket tarzını tespit etmek hususunda kâfi derecede fark ve temyize sahip olduğunu (raisonnable) farzeder.

Romand İsviçre tatbikatçıları pek de sebepsiz olmıyarak ne yapmaları lâzımgeldiği hususunda çok defa kendilerini tereddütte bırakan kanundaki vuzuhsuzluklar ve boşluklardan şikâyet ederler.

Bununla beraber bu metin azlığı (Sous - reglementation) belki de Yargıcı dar metinler arasında hapseden metin bolluğundan (sur - reglementation) daha iyidir.

Kanun maddi menfaatları olduğu kadar manevi menfaatları da himaye eder. Bu hususta en şayanı dikkat madde insan şahsiyetini kanunun himayesi altında koyan 28 (TMK 24) inci maddedir. Şahsın haysiyetine (dignité) şöhretine ve hürriyetine karşı her türlü haksız tecavüz (atteinte illégitime) memnudur.

Bir milletin siyasi teşkilâtı ile (Constitution politique) Medeni hukuku arasında münasebetler vardır. Bir halk birliği (16) olan ve halkın hürriyet ve haklarını teminat altına alan konfederasyon halk için yapılmış, halkın bütün meşru menfaatlerini (17) ne kadar mütevazi veya büyük, manevi veya maddi olursa olsun himaye eden bir medeni kanuna da malik olmak mecburiyetindedir.

İkinci prensip hürriyet (liberté) prensibidir. Federal Anayasa konfederasyonunun gayesinin konfederelerin (confederé) hürriyetini hima-

(16) Federal Anayasa mad. 1.

ye etmek olduğunu beyan eder (18). "Medeni hürriyet (Liberté civil) siyasi hürriyetin zaruri bir neticesi olacaktır" (19). Medeni kanun birçok kantonlarda evvelden mer'i olan mevzuattan daha liberal hükümler tesis etmeyi ve Medeni Kanun içinde daha büyük bir ferdi hürriyet vaz ve tayin etmeyi kendisine gaye edinmiştir.

Hukukta, hürriyetten bahsetmek belki de tuhaf görülebilir. Huber "her hak mükellefiyet tahmil eder, mükellefiyet altında bulunan hür değildir" demişti. Buradan da hukuk ile hürriyet arasında inkârı kabil olmayan ve her an hissedilen bir zıddiyet meydana çıkar. Hakikaten hukuk bir zorlama (contrainte) mekanizmasıdır. (20).

Hürriyet - zorlama (liberté - contrainte) antitezi her kanun koyucu ve filezofun önüne çıkan en büyük meselelerden biridir.

Kanun koyucu olarak Huber bunu, zorlamayı en aşağı bir dereceye indirmek ve hukuki müesseselerin serbest inkişafını kolaylaştırmak suretiyle halletti (21). O, insanların hürriyeti, daima bir hayır (bien) olarak telâkki ettiklerini ve hattâ en kuvvetli mahşeri ihtiyaçların ve gayelerin bile hürriyete karşı olan bu temayülü hiçbir suretle söndüremeyeceğini biliyordu. Ferd, mühim menfaatların veya yüksek manevi kıymetlerin (bien superieur) müdafaasını açık olarak haklı göstermediği her mükellefiyete karşı isyan eder (22).

Bunun içindirki şahsi melekelerinin dileği gibi istimalini talep eden fert hamlesiyle onun hareketlerini tazyik eden nizamât yükü arasındaki ihtilâfı da kanun mümkün olduğu nisbette birinciye rüçhan vermek suretiyle halletmiştir.

Kanun içindeki âmir hükümler asgarî bir derecededir. O, fertlere aralarındaki münasebetleri bizzat kendilerinin tanzim etmesi vazifesini yükler ve onlara ekseri bir müessesenin birçok tipleri arasından birini (meselâ birçok tip vasiyetname şekillerinden, evlenme malları rejimlerinden veya gayrimenkul rehinlerden birini) seçmek imkânını bahşeder.

Medeni hukuk dört sutuna istinadeder gibi dört esash hürriyet üzerine dayanır. Şahsî hürriyet, serbest mülkiye (libre propriété), vasiyet tarihiyle tasarruf hürriyeti (liberté de tester), akit serbestisi, Lâkin bu hürriyetler birazdan da temas edeceğim gibi mutlak olmaktan uzaktır.

(17) Federal Anayasa mad. 5.

(48) Federal Anayasa mad. 2

(19) Gerekçe sa. 22.

(20) Recht und Rechtsverwirklichung. sa. 131.

(21) Gerekçeden sa. 21.

Bir filozof olarak Huber hürriyet ile zorlama arasındaki antitezi şu suretle halletmeğe çalışmıştır (23).

O, esas itibariyle himaye edilmesi icabeden hürriyetin makul bir insanın hürriyeti olduğunu söyler.

Makul bir kimsenin gücü üstünde olan veya yapılması maddeten mümkün olmayan bir şeyi yapamaması dolayısıyla hürriyetinin haleldar olamayacağı tabiidir. Çünkü makul olarak onun böyle bir şeyi zaten istememesi lâzımgelirdi.

Onun hürriyeti, akıl tarafından reddedilen ve bu sebeple ahlâkan gayrimümkün olan ve kendisi tarafından da istenilmemesi gereken bir şeyi yapamaması dolayısıyla da haleldar olmuş değildir.

Makul bir insan bizzat kendi iradesiyle iyi hareketlerde bulunur. Hukukun zorlama tehdidi altında kendisini yapmaya icbar edeceği şeyi, o zaten bizzat kendiliğinden yapacaktı. Şu halde onun hal ve hareket serbestisi tahdit edilmiş değildir.

Zorlama, serkeşlerin hukuka riayetlerini temin için zaruridir. Lâkin bu hürriyete muhalif değildir. Çünkü bu zorlama ahlak hissinden mahrum olanlara veya fena maksatlarla (mauvaise volonté) kamu vicdanının emirlerinden uzaklaşanlara, yani hakiki hürriyeti olmayanlara karşı, kullanılacaktır.

Lâkin akıl tarafından çizilmiş yola serbest iradesini yönelten biri için hukuk, camia (communauté) hakkındaki kendi vicdanının ifadesinden başka birşey değildir. Eğer hukuk onun hürriyetinden bir kısmını kaldırıyorsa bunu cemiyete maletmek ve onun cemiyeti teşkil eden diğer insanlarla olan rabitasını tesis etmek için yapıyordur. Bu gibi kimseler için hukuk hakiki bir hürriyetin esasıdır.

Fert hürriyetinin haleldar edilmesinden ancak idaresini tahdit eden kuvvetin makul bir iradeye uygun olmaması halinde azap duyar. Huber ferdin hukuk şuurunun (Conscience juridique), müsbet hukukta ifade edilmiş şekli ile camianın hukuk şuuriyle ahenk halinde olmaması halinde ortaya çıkan meseleye de temas eder. Lâkin o, bu meseleyi derin bir sûrette incelemişe benzemiyor (24).

Üçüncü prensip ahlâka uygunluk (moralité) prensibidir.

Hukuk fikri akla dayanır.

(22) Recht und Rechtsverwirklichung: sa: 144.

(23) Ibidem, sa. 131 - 153.

(24) Recht und Rechtsverwischung, sa: 152 - 155

Bu, ne bir bilgi vasıtası olmak sıfatıyla muayyen bir realiteyi sezen ve illiyet (causalité) prensiplerine tevfikân tanzim eden ve ne de mahdut gayeler takipte ve fertlerin ihtiyaçlarını tatminde insan-füllerini finalite prensiplerine göre bir zekâ vasıtası olmak sıfatıyla idare eden akıldır. Bu, şeyler üzerinde hükümler savk eden, insan-füllerini tekâmül ettiren ve takip edilmesi icabeden hareket tarzları hakkında kararlar almak kudretine malik olan ve her hususî gayenin takibinde ferde yüksek değerde emirler vererek onu hayır ve adalet yoluna sürükleyen akıldır. (25).

Şu halde hukukun ilk unsuru ethos dur. (26). Hukukun bir zorlama vasıtası olduğu doğrudur. Lâkin gayesi insanı iyi bir hareket tarzına sevk etmek olan bir vasıta.

Hukuk nizâmı (Réglementation juridique) ne bizatihi kendiliğinden iyidir ve hatta ne de iyiliği (bien - hayır) yaratabilecek bir kabiliyettir. O, ancak kendi haricinde zaten mevcut olan iyiliği (bien - hayır) himaye ve ileriye götürmek vazifesiyle mükelleftir (27). Hukuk insanın iyiye tevfikân hareket etmesi lâzımgeldiği postulasından çıkar (das postulat des rigtigen Hanedlm). Şu halde o "iyi hareket etmek" (bien agir) (28) fikrini tahakkuk ettirmelidir.

Bu kanaat (Conviction - inanış) Medeni Kanunun içine de işlemiştir. Kanun koyucunun vazifesi halk ahlâkiyetini (moralité public) aynı seviyede tutmak ve yükseltmektir. Kanun hukuki münasebetleri ahlâkileştirmek (moraliser) emelindedir (29).

Hürriyet, her yerde ahlâkî zaruretler dolayısıyla tahdit edilmiştir.

Şahsi hürriyet örf ve âdetten (bonne moeurs), başkasının şahsına hürmetten olduğu kadar aile münasebetinden çıkan vazifelerle de sınırlanmıştır. Vasiyet tarikiyle tasarruf hürriyeti yakın hısımların mahfuz hisseleriyle tahdit edilmiştir. Akit serbestisi de, kamu intizamı ve örf ve âdetle (bonne moeurs) sınırlanmıştır.

Kanunun, ahlâkî temayülünü gösteren nişaneler pek çoktur. Erkek ve kadın arasındaki müsavat; tabii çocuğun himayesi; evli kadının himayesi; hakkın suiistimalinin men'i.

Bu temayül ikinci maddede ifadesini bulmuş olan ve bütün hususî hukuka hâkim olan objektif hüsnüniyet prensibinde en yüksek derecesini bulur.

(25) Recht und Rechtsverwischung, sa: 159 - 175

(26) Ibidem sa: 29.

(27) Ibidem sa: 140.

(28) Ibidem sa: 38

(29) Gerekeçe, sa, 205.

Birinci maddenin yazılı kanunun (loi écrit) mutlak hâkimiyetini yıkması gibi ikinci maddede de hakların (a) mutlakiyetini reddeder.

Medeni kanun tesanüt icaplarını da inkâr etmez. Bunlar hüsnüniyet ve örfü âdet (bonne moeurs) mefhumları içinde mündemiçtir ve gayrimenkul mülkiyeti bahsinde açık olarak ifade edilmiştir.

Malik geniş bir mikyasda arazisinin üstündeki hava tabakasının olduğu kadar arazisinin altındaki toprak tabakasının da (Madde 667 TMK 644) başkası tarafından kullanılmasına tahammül etmek, kanal ve mecraların tesisine müsaade etmek (Madde 691. TMK 668); komşulara zaruri geçit bırakmak (Madde 694, TMK 671); düşen şeylerin aranmasına müsaade etmek (Madde 700, TMK 676) ve bazı hallerde kaynağının sularını başkalarıyla paylaşmak (Madde 709-vd. (b) mecburiyetindedir. İşte bunun içindir ki bazı yazarlar mülkiyeti bir hak olarak değil de bir hak ve borçlar kompleksi olarak telâkki ederler.

Ferdin hürriyeti onun diğer fertlerle birleşerek bir hususî hukuk topluluğu (Communauté) meydana getirmesini de mültelzimdir. Medeni kanun dernekler (association) sahasında çok liberaldir. İdeal gayeli dernekler, amele sendikaları, patron toplulukları, her nevi iktisadi birlikler, kooperatifler, anonim şirketler serbest bir surette inkişaf edebilmişlerdir.

Lâkin hürriyetin bir neticesi olan menfaatler çarpışması da (Collision des intérêts) bunlara iltihak etmemiş olan fertlerin hürriyetini tahdit eder. Ferdi; kartel, trust veya sendikalar gibi kendisini zorlamaya veya ezmeye çalışan en kuvvetli gurupların salâhiyetlerini suiistimal etmelerine karşı da himaye etmek lâzımgelir.

Burada da yine kanun içinde ifadesini bulmuş olan etik kaideler sayesindedir ki bir hal çaresi bulunmuş ve hususi hukuk topluluklarının hürriyetlerinin hudutları çizilmiştir.

Azalarının iradeleriyle organize edilmiş topluluklar haricinde tesadüfler veya tabiat tarafından ihdas edilmiş fiili topluluklar da mevcuttur. Bunlardan çıkan tesanüt bağları bazan kanun tarafından da kabul edilmiştir. Meselâ ilk önde gelen aile böyledir. Lâkin bundan başka olarak ev reisliği (Communauté domestique) (Madde 333, 606; Co. 334 TMK 320, 585, TBK 337) komşular topluluğu (Madde 684, 689, 695, 703,

(a) Türkçede "droit subjectif" ve "droit objectif" için hak ve hukuk gibi iki ayrı terim bulunduğundan "droit subjectif" i doğrudan doğruya hak olarak tercüme etmeyi daha muvafık bulduk.: ter, ed.

(b) Bu madde Türk Medeni Kanununa alınmamıştır: ter. ed.

708 TMK 661, 666, 678, 682 (c) hattâ aralarında bir kısımlık olmayan mirasçılar arasındaki topluluklarda (602, 607 vd, 610; TMK 581, 586 vd, 589) vardır.

Eğer burada iş münasebetinden çıkan bağlara temas etmiyorsam, bunun sebebi bunların tam mânasıyla Medeni kanuna değil de, Borçlar kanununa ve hususi kanunlara tabi olmasından ileri gelmektedir.

Medeni kanunu, hususi hukuk topluluklarına (Collectivités privées) vermiş olduğu mevki ve umumi menfaate (bien general) attettiği ehemmiyet hasebiyle ferdiyetçi bir kanun olarak vasıflandırmak doğru olmaz. Eugène Huber ferdi haklarla kollektif menfaatlar arasında mesut bir uzlaştırma yolu bulmağa çalışmıştır. Fert Medeni kanun içinde bir hakimi mutlak değildir, lâkin onun kanun içinde bîkes bir durumu da yoktur. O, hemcinsleri ile binlerce hayatı bağlarla birleşmiştir ki bunlardan kendisi için de bir takım vazifeler çıkmaktadır.

Bütün bunları belki de İsviçre Medeni Kanunu itimada dayanan bir kanundur demek suretiyle hülâsa etmek imkânı vardır. Bu kanun, kendisini hazırlayanın insanların tabii iyiliğine (bonté naturelle) değilde akla (raison) ve hukuka uygun hareket etmek hususundaki umumi temayüllerine olan itimadını; müesseselerin serbest faaliyetine; serbestçe teşekkül etmiş topluluklara, serbestçe aktedilmiş anlaşmalara adaletin ve manevi terakkinin bir hazinesi olan yazılı olmayan hukuka olan itimadını ve nihayet geniş bir ölçüde hakkaniyetperver olan hâkimlere karşı beslediği itimadını izhar eder.

Medeni kanunun ruhu hürriyet yolu ile adaleti ve itimat sayesinde hürriyeti teminden ibarettir (La justice par la liberté, la liberté à cause de la confiance). Bugünkü kanun koyucu insanlara karşı aynı derecede bir itimat beslememektedir. Kefâlet ve toprak (agraire) hakkında yeni kanunlar bunu ispat eder. Hususi hukuk sahasındaki itimat seviyesindeki bu düşüklüğün sebeplerinin tahlil edileceği yer burası değildir.

Bu, büyük bir kısmı itibariyle iki cihan harbinin sebep olduğu iktisadi güçlükler ve içtimai ve manevi karışıklıkların neticesidir. Lâkin büyük bir kısmı itibariyle de insanların gafletinden (aveuglement) hotbinliğinden, hafifliklerinden mütevellittir.

İşte bunun içindir ki bugün hususi hukukun, âmme hukuku karşısında yavaş, yavaş bir geri çekilişine şahit olunuyor. Hukuki etik düsturlar tarafından ferdi hürriyete konmuş olan sınırların her zaman için kâfi gelmemiş olmasından dolayıdır ki umumi menfaatlerin muhafızı olan kamu hukuku buraya zecri usulleriyle müdahale etmiştir.

(c) 695 madde Türk Medeni Kanununa alınmamıştır: tev. ed.

Eugéne Huber'in eseri yıkılmıya mı mahkûmdur? Hayır. Bu eser mükemmeleşmek (perfectible) kabiliyetini haizdir. Onu hazırlayan hukukun hiç durmayan bir tekâmüle tabi olduğunu biliyordu. Medeni kanun kapalı değil açık bir kanundur. Hükümlerinin umumiliği (generalité) sayesinde o aşağıdan ekonomik, demografik ve maddi icaplara, yukarıdan da modern şuurun (conscience moderne) yeni temayüllerine (aspiration) açıktır.

Medeni kanunun ruhu, içtimai hayatı hürriyet içinde tanzim etmek ve bu hürriyeti Devletin menfaati için değil de adalet ve ahlâk menfaati namına medeni hukuk vasıtalarıyla sınırlamaktır.

Hukukumuz fikirlerin ve olayların tekamülüne uyabilmek için tekâmül edecektir.

O, daha fazla bir değergamlığa (altruisme) ve içtimai tesanüde, maddî menfaatler çarpışmasında ve iktisadi rekabet sahasında daha sert vasıtaların intibahına doğru ilerlemelidir.

Medeni hukukun yerine getirmeyeceğinden dolayı kamu hukukuna bırakılması icabeden bazı vazifeler belki de vardır.

Lâkin insan hürriyeti, insan şahsiyetinin haysiyeti gibi Medeni kanunun ruhunu teşkil eden hususların muhafaza edilmesi ve yerine getirilmesi tabii olarak Medeni kanuna düşen vazifelerin kendisinden alınmaması temenniye şayandır. Hususi hukukun kamu hukuku tarafından tamamiyle massedilerek mahfolması, cebir zihniyetinin hürriyet zihniyetinin ve hikmeti hükümet (raison d'Etat) mülâhazasının hüsuüniyet kaidelerinin yerine geçmesi ve içtimai hayatın serbestçe rıza gösterilmiş hukukî tasarruflarla değil de idari tasarruflarla idare edilmesi acınacak birşey olur.

Çünkü hususi hukuk, verilen söze sadakat, ferdin kendi fiillerinden mesuliyet, başkasının şahıs ve mallarına hürmét, haksız zenginleşme memnuniyeti, hüsnüniyete riayet gibi bütün hukukun baştan başa asaletini yapan prensiplerin kaynağı ve hazinesidir. İnsanların haksızlıklarından veya iktidarın keyfî hareketlerinden kendimizi vikâye için daima bu prensiplerden medet umarız.

Medeni kanunun ruhuna sadık kalmak isteniyorsa bunları, adalete ve tesanüde doğru yöneltmiş Millî birlik içinde idame ve inkışaf ettirmeye ve memleketimizin menfaati için temadilerini temin etmeğe çalışmalıdır.

Eugéne Huber'in hayatından önemli bazı tarihler.

18 Temmuz 1849 da Stammeim'de doğdu; 1868 son baharında Zurich

üniversitesi Hukuk Fakültesine öğrenci olarak kaydedildi; ve Mart 1872 de magna cum lauda hukuku doktora imtihanlarında muvaffak oldu; 1872-1873 kış sôemestresi için Genere de ikamet etti. 1873 de Nouvelle gazette de Zurich'e muhabir olarak girdi; 1873 yaz sôemestresi içinde hukuk tarihi privat - docent'i olarak Zurich üniversitesine girmek ehliyetini kazandı. 1873-1874 te Nouvelle gazette de Zurich'in Berne muhabiri ve Berne Üniversitesi privat - docent'idir. 1875 ilkbaharında yeniden Zurich'e muharrirliğe döndü. 1876 da Nouvelle gazette de Zurich'in yazı işleri müdürü oldu. 1877 mayısından Trogen'e Appenzel Rhodas - extérieurs kantonuna, sulh hâkimi ve kanton polis müdürü tayin edildi. 1880 sonbaharında Bâle üniversitesine profesör (professeur extra ordinaire) ve 1811 de de İsviçre medeni hukuku, İsviçre hukuk tarihi ve İsviçre âme hukuku ordinarius profesörü tayin edildi. 1882 de Speiser ile beraber A. Huslerin idaresi altında bulunan İsviçre hukuk mecmuasına (Zeitschrift für Schweizerches Rech) yazı işleri müdürü oldu. 1884 de İsviçre hukukçular cemiyeti komitesi tarafından İsviçre kantonları medeni hukukunun tam bir etüdünü yapmakla vazifelendirildi. 1888 de Halle'e profesör tayin edildi. 1892 de Berne Üniversitesi İsviçre Medenî Hukuk profesörü oldu, ve federal meclis tarafından Medeni Kanunun ilk projesini hazırlamakla mükellef kılındı. 1902 de Millî konseye Milletvekili seçildi; 1922 de Berne üniversitesinden emekliye ayrıldı 23 Nisan 1923 de Berne de öldü.

Eugène Huber'in başlıca eserleri

Die schweizerischen Erbrechte in ihrer Entwicklung seit der Ablösung des alten Bundes vom deutschen Reich (eski federasyonunun Alman devletinden ayrılışındanberi İsviçre miras hukukunun inkişafı) Doktora tezi 1872; Die historische Grundlage des ehelichen Güterrechts der Berne Handfeste (Kanun hükmünü haiz eski Bern nizamnamelerinde aile malları rejiminin tarihi menşei) 1884; System und Geschichte des schweizerischen Privatrecht (İsviçre Hususî Hukukunun sistem ve tarihi) 4 cilt 1886-1893; Die Bedeutung der Cewere im deutschen Sachenrecht (Alman Hukukunda aynî haklarda zilyetliğin ehemmiyeti) 1894; Erläuterungen zum Vortentwurf des schweizerischen Zivilgesetzbuches (İsviçre Medenî Kanununun ilk tasarısı hakkındaki gerekçe) 1902; Die Eigentümerdienstbarkeit, (malikin kendi gayrimenkulünde irtifak hakkı) 1902; Bewährte Lehre (Müstekar ilmi içtihatlar) 1910; Über die Realien der Gesetzgebung (Kanun koymanın gerçekleri hakkında.) 1913; Zum schweizerischen Sachenrecht (İsviçre Aynî hakları hakkında) 1914; Recht und Rechtsverwirklichung (Hukuk ve hukukun tahakkuk ettiril-

mesi) 1921; Das absolute im Recht (Hukukta mutlak şeyler) 1922. Bundan başka Eugène Huber'in hukuk tarihinin muhtelif mevzulariyle İsviçre medenî hukuku hakkında türlü monografileri vardır. Bunların listesini Muntzer'in Zeitsch. für Schweizeische Recht sene 1942, Sa. 41 de in-tişar eden Huber hakkındaki makalesinde bulunabilir. Bu listeye Huber'in mütehassıslar komisyonuna vermiş olduğu raporlarla oradaki müzakereler sırasındaki konuşmalarını ve Millî Meclisteki müdafaalarını ve bil-hassa 6 haziran 1905 tarihinde kanununun müzakereye konması hakkında meclisin oyuna müracaattan evvel irat etmiş olduğu medeni kanunun, kanton ve yabancı hukuklarla olan münasebetleri hakkındaki önemli nutkunu ilâve etmek icap eder.

Eugène Huber hakkında müracaat olunan eserler

M. Gmür: Eugène Huber, Zeitsch. des bern. Juristenverein, 1923, t 59, sa. 209. p. Muntzer: Eugène Huber, Zeitschft. f. schw. Recht, 1924, sa. I; V. Rossel, dans Wissen und Leben; 1928, sa. 679; Irminger: Eugène Huber als Lehrer, Wissen und Leben, 1922, sa. 700; Max Rümelin, Eugène Huber. discours pronocé à l'université de Tubingue le 6 novembre 1923; A. Egger, Eugène Huber als Gesetzgeber, Schweizer Juristenzeitung, 1940, sa. 93; TH. Guhl, Eugène Huber, dans Schweizer Juristen der letzten hundert Jahre, Zurihc 1944 - 1945, sa. 323.